

Van der Ploeg

elkaar is dit 55.000. De 35.000 woningen en de 55.000 woningen opgeteld, levert op 90.000 woningen. Dat is 10.000 minder dan het Rijk schat. Het klinkt dus aardig, zij het dat ik uitgegaan ben van minimaliserende vooronderstellingen. Het zou beter zijn, meer woningen te bouwen, anders gaat het mis met de stadsvernieuwing.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom tot een afronding. Dit is een somber en beschuldigend verhaal. Het is ook afkomstig van iemand die soms verbijsterd, soms kwaad en soms radeloos is, wanneer hij kennis neemt van de beleidsvoornemens. De enige hoop is, dat de Staatssecretaris nog enige stralen licht wil laten schijnen in deze duisternis. Vooral is echter te hopen dat hij zijn medebewindslieden zal weten te overtuigen van de vrij hoge prioriteit van de stadsvernieuwing en de volkshuisvesting en van de gevaren die dreigen wanneer wij op deze heilloze weg verdergaan.

Samenvattend merk ik op: stadsvernieuwing moet, dorpsvernieuwing is nodig, voltooiing van de groeikernen op een aanvaardbaar niveau is voor de hand liggend en de handhaving van de werkgelegenheid, die in de bouwsector sterk is teruggelopen, dient de hoogste prioriteit te hebben. Het laatste betreft dus de prioriteit van de werkgelegenheid.

Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag de Regering het vertrouwen te herstellen in het beleid voor stadsvernieuwing en volkshuisvesting.

□

De heer **Vleggeert** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Met verwijzing naar de opmerkingen en vragen van onze fractie die zijn opgenomen in het voorlopig verslag, zitting 1982-1983, nr. 141 17 600-XI, en de discussies die zich verder rond het beleidsterrein van het milieubeheer in het parlement hebben afgespeeld, wensen wij in het kader van de begrotingsbehandeling nog een aantal zaken onder de aandacht van de bewindslieden te brengen.

Mijn eerste opmerking heeft betrekking op de financiering van het milieubeleid. In de Tweede Kamer is de fractie van de Partij van de Arbeid uitvoerig ingegaan op de discrepantie tussen aangekondigd beleid en meerjarencijfers. Men kan dat terugvinden in de Handelingen. Op verzoek van de Tweede Kamer gaat de Minister in zijn brief van 29 april jongstleden nader in op het meerjarig

budgettair kader milieubeleid. Hij gaat onder andere in op het beduidend achterblijven van de werkelijke kasuitgaven, maar over de oorzaken hiervan is de bewindsman naar onze mening zeer vaag gebleven. Met betrekking tot onder andere de bodemsaneringsprogramma's stelt hij, dat deze zeer traag op gang komen. Impliciet legt hij hiervoor de verantwoordelijkheid bij de lagere overheden, onder verwijzing naar de decentrale uitvoering.

Het valt ons op, dat de weinig stimulerende rol van de centrale overheid en de temporisering van het beleid, al dan niet bewust nagestreefd, door hem buiten beschouwing zijn gelaten. Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat met name de gemeenten en provincies zeer wel bereid zijn, medewerking te verlenen aan de bodemsaneringsprogramma's. Dit moge ook blijken uit de in het recente verleden gepubliceerde inventarisatiegegevens. Men schrikt echter terug voor de financiële consequenties en de bij de provincies te doorlopen procedures. De te traag op gang komende bodemsaneringsprogramma's zijn wellicht eerder terug te voeren op capaciteitsproblemen in de onderzoeksfase bij de provincies dan op het door de Minister aangevoerde argument van de decentrale aanpak, waarbij ten onrechte de indruk zou kunnen ontstaan, dat de gemeenten de veroorzakers van de vertraging zijn.

Naar het oordeel van mijn fracties zou aan provincies en gemeenten in dit opzicht meer speelruimte moeten worden geboden, hetgeen direct door hen te besteden middelen ter uitvoering van die taken betekent. Op deze interessante vraag zou ik graag het antwoord van de Minister willen vernemen.

Op grond van de verdragen nu, meent de Minister dat voor het inlopen van de financiële achterstand beduidend minder dan f 200 mln. behoeft te worden uitgetrokken. Hij laat hierbij onvermeld of en, zo ja, hoe de meningsverschillen met zijn ambtsgeenoot van Financiën over de uitgaven voor de verschillende beleidsonderdelen zijn opgelost en op welke wijze de financiële opzet hierdoor is beïnvloed.

Het is onze indruk dat de bewindsman de bezuinigingen op het milieubeleid probeert te verkopen als behoud van prioriteit van milieubeleid binnen het totale regeringsbeleid. Het ware onzes inziens beter geweest dat een herziening van het beleid ten

aanzien van de lagere overheden door hem zou worden nagestreefd, ten einde de uitgaven op dit vlak, die gepaard gaan met positieve werkgelegenheidsaspecten, op het gewenste peil te brengen.

Als voorbeeld van positieve werkgelegenheidsaspecten kunnen onder andere worden genoemd: de rioeringswerken. Het herziene aangekondigde beleid voor 1983 t/m 1985 is geraamd op respectievelijk f 71, 101 en 121 mln. De beschikbare kasbedragen voor deze jaren zijn geraamd op respectievelijk f 50, 60 en 45 mln. De Minister van Financiën heeft op dit punt blijkbaar al gewonnen! Een forse werkgelegenheidsinjectie is dus mogelijk, met alle milieuvoordelen van dien.

Een tweede voorbeeld is de bodemsanering. Het herziene aangekondigde beleid voor 1983 t/m 1985 geeft bedragen van respectievelijk f 300, 300 en 400 mln. te zien. De beschikbare kasbedragen zijn geraamd op respectievelijk f 115, 165 en 170 à 190 mln. Gerichte stimuleringsmaatregelen in de richting van de lagere overheden om te komen tot een snellere uitvoering van saneringsoperaties, zijn van wezenlijk belang te achten. Ervoor moet worden gewaakt, dat wij niet tot in de lengte van jaren opgeschreept blijven met onaanvaardbare hoeveelheden gif in de bodem.

De omstandigheid dat de bodemsaneringsprogramma's voor het jaar 1983 voornamelijk betrekking hebben op onderzoek en nog nauwelijks op daadwerkelijke sanering en de kosten derhalve 'slechts' f 63 mln. bedragen, alsmede het feit dat de provincies Noord-Brabant en Limburg vrijwel niets hebben gedaan, zou voor de Minister aanleiding moeten vormen om op de werkelijke oorzaken hiervan in te gaan en een meer stimulerend beleid te ontplooien. Graag verneem ik de visie van de Minister op dit onderwerp.

In april 1982 heeft de commissie-Kolfschoten haar rapport over een verwerkingsbedrijf voor chemisch afval uitgebracht. In juli 1982 bracht de commissie-Hofman haar advies uit over opbergplaatsen voor niet-verwerkbaar chemisch afval. De Regering heeft daarover nog geen definitief standpunt ingenomen. Wel heeft de bewindsman bij de begrotingsbehandeling gezegd, dat hij de voorkeur geeft aan het particuliere bedrijfsleven voor de opzet, de beheersvorm en de exploitatie van een bedrijf voor de verwerking en opslag van chemisch afval.

Vleggeert

In eerste instantie wees hij de (mede-) verantwoordelijkheid van de rijksoverheid voor de financiering van de hand. Op aandrang van de Kamer deed hij de toezegging om na te denken over dekking en garantie van eventuele operationele verliezen. De Minister wil eerst, op basis van overleg met het bedrijfsleven en de gemeente Rotterdam over alle mogelijke aspecten van zo'n bedrijf, de realisatie ervan onderzocht zien, waarna de Regering in haar uiteindelijke beslissing over zo'n bedrijf impliciet haar standpunt zal bepalen over de adviezen van de commissies-Kolfschoten en -Hofman.

Met betrekking tot de brief aan de gemeente Rotterdam en een aantal bedrijven met betrekking tot de instelling van een projectgroep voor een verwerkingsbedrijf van chemische afvalstoffen zouden wij gaarne worden geïnformeerd over de voorlopige resultaten van dit overleg over de opzet van een verwerkingsbedrijf. Overigens zijn wij van mening, dat over deze en toekomstige resultaten overleg met de Tweede Kamer dient plaats te vinden alvorens definitieve besluiten worden genomen.

Het is ons opgevallen dat de Minister bij de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer, alsook in zijn brief van 29 april 1983, nogal vaag is gebleven over bepaalde aspecten van de chemisch-afvalproblematiek die van wezenlijk belang zijn, zoals de export van chemisch afval – regulering of zelfs verbod – registratie van afval dat bedrijven zelf opslaan en mogelijke verplichting tot verwerking door Nederlandse bedrijven.

Wij betreuren het dat in dit kader nog niet kan worden beschikt over een definitieve wet bodembescherming. Het systeem van registratie van chemisch afval is nog steeds onvoldoende en er blijkt nog steeds ongeveer 250.000 ton chemisch afval niet te zijn opgeruimd. Per jaar komt 1 mln. ton aan chemisch afval vrij. Naar onze mening dient alles 'wat de poort uitgaat' te worden geregistreerd. Het gevaar van het ontstaan van illegale gifbelten is levensgroot aanwezig. Gaarne zullen wij de zienswijze van de bewindsman in dezen vernemen. Voorts verzoeken wij hem om stimulering, eventueel ook in financiële zin, van de inzameling door gemeenten van klein chemisch afval, afkomstig van huishoudens en kleine bedrijven.

Onder meer in het kader van het Marpol-verdrag, een in Londen

gesloten verdrag tegen zeevervuiling, is Nederland verplicht om per 1 oktober 1983 havenontvangstinstallaties voor olieafval in te richten. Per 1 oktober 1986 dient ook chemisch afval in ontvangst te worden genomen. Tot nu toe zijn enkele bedrijven op een zeer dubieuze manier met deze activiteiten bezig geweest. Het meest geruchtmakende bedrijf, Booy Clean BV heeft jarenlang vrijwel zeker, overigens wel gedoogd door overheidsinstanties, voor enorme vervuiling in de Rotterdamse haven gezorgd. Omdat op dit ogenblik niet bekend is wat de rechtsgang in dezen zal zijn, ga ik hierop niet verder in.

Cynisch genoeg is echter dit bedrijf met andere bedrijven betrokken bij de opzet van een havenontvangstinstallatie in Rotterdam. Dit kan gewoonweg niet. De mentaliteit van de bedrijfsleiding is volstrekt ongeschikt om in de toekomst op een milieuverantwoorde manier een havenontvangstinstallatie te beheren. De Regering dient met de medeverantwoordelijke overheidsinstanties te zoeken naar een adequate oplossing, met inschakeling van het bedrijfsleven, maar – ik zeg het met nadruk – zonder de participatie van bedrijven die jarenlang bewust hebben vervuild.

In het voorlopig verslag is mijn fractie reeds ingegaan op enige aspecten met betrekking tot 'deregulering'. Wanneer men zich verdiept in de diverse publikaties omtrent dit onderwerp, hetgeen op zich al geen sinecure is gezien de stortvloed hiervan, valt de tendens waar te nemen dat aan dit streven toch overdreven verwachtingen zijn verbonden. Wellicht moet aan deze term meer politiek dan reëel gewicht worden toegekend. In onder andere het Economische Dagblad van 19 april valt te lezen, dat het bedrijfsleven geen positief effect op de investeringen verwacht onder invloed van deregulering.

Bedrijven investeren op basis van afzetontwikkelingen, de financiële positie en de hoogte van de investeringen in het verleden. De regelgeving van de overheid heeft slechts op uiterst beperkte schaal een positieve of negatieve invloed op de investeringsvoornemens.

Met het voorgaande wil ik niet stellen dat aan het voornemen tot deregulering – wij achten overigens 'reregulering' een betere term – geen enkel gewicht zou moeten worden toegekend. Met het stroomlijnen en, waar mogelijk, vereenvoudigen van regels is een ieder gebaat. Het zal een

slagvaardig en consistent milieubeleid ten goede komen. Doelstelling zal moeten zijn een verbetering van het milieubeleid.

Naar onze mening zal hiertoe een evaluatie van de bestaande milieuwetgeving zonder meer noodzakelijk zijn. De recente brief van 11 mei 1983 van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten over dit onderwerp laat wat dat betreft niets aan duidelijkheid wensen over. De Minister kan, wat mijn fractie betreft, volstaan met het uitspreken van een bevestigend antwoord.

Recente publikaties, zowel nationaal als internationaal, over zure regen geven aanleiding te veronderstellen dat zich voor onze ogen een van de grootste milieuaantastingen van deze eeuw aan het voltrekken is, waarvan op dit moment de consequenties nog niet in hun volle omvang zijn te overzien. Naar onze mening moet aan de bestrijding van dit probleem grote prioriteit worden verleend. Het te voeren beleid moet daarbij zonder meer op internationaal niveau gestalte worden gegeven. Onderzoek naar de diepere oorzaken van 'zure' regen en de gevolgen hiervan op de ecosystemen is met spoed geboden, teneinde oplossingen te creëren om verdere schade te voorkomen en herstel mogelijk te maken.

In een uitzending van 'Bilder aus der Wissenschaft' van woensdagavond 11 mei jl. op het eerste Duitse televisienet werd aandacht besteed aan het verband tussen de uitworp van uitlaatgassen van het gemotoriseerde wegverkeer en het ontstaan van zure regen. In deze uitlaatgassen zitten onder andere koolmonoxyde, stikstofoxyden en lood, met alle gevolgen van dien voor het leefmilieu. Men heeft in de Bondsrepubliek een systeem ontwikkeld dat door middel van katalyse de verontreiniging met 95% terugbrengt. Een voorwaarde hiervoor is wel dat er geen lood in de brandstof voorkomt, omdat anders het katalyse-proces wordt verstoord.

De katalysator, een keramisch element waarin de katalyserende stoffen zijn opgenomen, wordt in het uitlaatsysteem van automobielen ingebouwd. Het is inmiddels zelfs operationeel. Voor de export naar landen waar op wettelijke basis zeer hoge eisen worden gesteld aan uitlaatgassen, de Verenigde Staten en Japan, wordt in bepaalde series automobielen dit filter, dat overigens zo'n 100 000 km meegaat, ingebouwd. De kosten ervan zijn, blijkens die uitzending, in relatie tot het bereikte effect gering te noemen.

Vleggeert

Dit is een significant voorbeeld van een innovatieve ontwikkeling waarop de overheid op adequate wijze kan inspelen en als stimulator kan optreden. Wellicht kan de Minister bespoedigen dat een dergelijk systeem ook in Nederland wordt geïntroduceerd en verplicht gesteld. Gaarne zullen wij van de Minister vernemen welke verdere stappen hij op dit terrein denkt te gaan zetten.

In eerste aanleg zijn wij reeds ingegaan op de problemen rond de berging van baggerspecie. Met name de problemen in het westelijk havengebied zijn nijpend te noemen. Daarbij is zeer zeker ook de positie van het Rotterdamse havengebied in het geding. Wij zijn er geen voorstander van her en der locaties in te richten waar deze verontreinigde baggerspecie kan worden geborgen. Storting in zee achten wij evenmin verantwoord, omdat dit een verdergaande aanslag op het mariene milieu zou betekenen. Wij pleiten voor een gecontroleerde opslag. Uiteraard geldt dit ook voor de opslag van radioactieve materialen. Voor de berging van baggerspecie vormt het idee van de zogenaamde slufdam voor de Maasvlakte de meest acceptabele oplossing, mede gelet op de ligging in het havengebied.

In relatie tot de milieu-effectrapportage zou de procedure om een en ander te realiseren zo kort mogelijk moeten zijn, zodat ons inziens er geen reden is te spreken van een oplossing op middellange termijn. De te volgen procedure mag hiervan niet de schuld krijgen. Gaarne vernemen wij van de Minister, of deze voorstander is van een gecontroleerde opslag in deze vorm en, zo ja, of hij bereid is het beleid te richten op spoedige realisering ervan. Intussen zou mijn fractie ook graag van de bewindsman vernemen, op welke wijze hij de periode tussen nu en de definitieve oplossing, dus de tussenfase, denkt op te lossen. Ook dit dient een veilige oplossing te zijn. Mijn fractie is zeer benieuwd naar het beleid van de Minister ten aanzien van de locaties en de te volgen procedure.

De Minister stelt, dat het hem niet bekend is, dat de Amercentrale in Geertruidenberg momenteel aanleiding geeft tot sanering. De geplande rookgasontzwalling, zo stelt hij, zal een reductie geven van de uitworp van zwaveldioxyde met 25%. Kan de Minister meedelen, hoeveel de totale uitworp dan gaat bedragen? Is het verband tussen het ontstaan van zure

regen en de emissie-effecten van energiecentrales nu juist geen aanleiding om wel op te treden?

Ter afronding wil ik de bewindsman een tweetal vragen stellen. De eerste heeft betrekking op de motie-De Boois/Veldhoen, ingediend op 17 februari en aan de overzijde kamerbreed aanvaard. Mijn vraag is, wanneer de memories van antwoord tegemoet kunnen worden gezien ten aanzien van de wetsontwerpen bodembescherming, milieugevaarlijke stoffen en milieu-effectrapportage.

De tweede vraag heeft betrekking op de motie-Veldhoen/Rienks, met verwijzing naar de UCV van 21 februari 1983 over het IMP-geluid. De vraag is, op welke manier de Minister deze motie, die handelde over de uitvoering van de wet door de lagere overheden, die ten slotte moeten weten waaraan zij toe zijn, denkt uit te voeren.

□

Mevrouw **Steigenga-Kouwe** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! In het dichtst-bevolkte land van Europa is de noodzaak tot ruimtelijke ordening het grootst. Boven dit debat hangt een vraag, namelijk: als de Minister niet verantwoordelijk is voor de voorstellen aangaande de ruimtelijke ordening in de Heroverwegingen, wie is dat dan wel?

Deregulatie betekent ontregeling. Het gebeurt altijd wanneer men regelt zonder voldoende kennis van zaken of volgens politieke uitgangspunten die niet leven in de maatschappij. Wij zijn tégen ontregeling, maar vóór een duidelijke regelgeving in overeenstemming met de maatschappelijke behoefte. Raam- en globale wetgeving zijn een reactie van de wetgevende macht op gebrek aan inzicht in feitelijke samenhang van problemen en op snelle maatschappelijke ontwikkelingen.

De uitvoerende macht werkt dan uit door middel van algemene maatregelen van bestuur en ministeriële verordeningen. Tot zover is zij controleerbaar, maar een te grote aanvulling door pseudo-wetgeving, massa's circulaires, toelichtingen, nota's enz. vormt een bedreiging voor de democratie. Vindt de Minister niet dat ook op zijn departement deze massa aanvullingen beperkt moet worden?

In het geval van de ruimtelijke ordening hebben we te maken met de moeizame opbouw van een nationaal beleid. Eerst ontstond het gemeentelijk plan, vervolgens in de 30-er jaren het streekplan en daarna werd bij Konink-

lijk Besluit van 9 mei 1940 de Rijksdienst voor het Nationale Plan ingesteld.

De moeilijkheden die zich na de bevrijding in de praktijk voordeden waren dat de provincie en de grote gemeenten probeerden baas in eigen huis te blijven en dat andere departementen zich van de mening van de rijksdienst niets aantrokken. De Wet op de ruimtelijke ordening van 1965 gaf eindelijk een afzonderlijke wettelijke basis aan de ruimtelijke ordening, terwijl het uitvoeringsbesluit van juli 1965 de verplichting tot voortdurend onderzoek oplegde als grondslag voor de regelgeving. Het planstelsel bestaat uit drie niveaus: het planologisch beleid der rijksoverheid; het regionale streekplan, een provinciale bevoegdheid; het gemeentelijke structuur- en het bestemmingsplan, het enige bindende voor de burger. De bevoegdheid tot vaststelling kwam nu bij vertegenwoordigende lichamen. Tot dusverre had alleen de gemeenteraad bevoegdheden.

De Tweede Nota Ruimtelijke Ordening van 1966 bracht fraaie doelstellingen, maar geen middelen om ze uit te voeren. Groeikernen werden aangewezen, maar Binnenlandse Zaken diende de voor de realisering van geconcentreerde woningbouw noodzakelijke grenswijzigingsvoorstellen niet in. Het belangrijkste instrument van de ruimtelijke ordening kon daardoor niet worden gebruikt. Ook de nieuwe woonruimteverordening kostte vele jaren. De medewerking van andere departementen, allen ondertekenaars der Tweede Nota, kon kennelijk via de Rijks Planologische Commissie niet worden bereikt.

Het sectorbeleid spoorde onvoldoende met het ruimtelijke beleid. Daarom werd bij de Derde Nota een aanvullend planstelsel op nationaal niveau naar voren gebracht. Structuurschema's zouden de ruimtelijke consequenties van bepaalde sectoren van overheidsbeleid aangeven en structuurschetsen het ruimtelijk beleid op rijksniveau. Deze schema's worden na landelijke inspraak vastgesteld als planologische kernbeslissing door de Tweede Kamer.

Dit is een merkwaardig langdurige en zware procedure voor de tamelijk vage richtlijnen, uitkomsten van een overlegstructuur, waarin de richtinggevende functie van ruimtelijke planning is ondergesneeuwd onder de som der programma's van eisen der sectoren. De bedoeling van de coördinerende planvorming per PKB was verduidelijking van de politieke keuze. Het